

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

Kommissie van redaktie:

Ds. M. Baan, Zeist; Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H. C. van der Ent, Katwijk aan Zee; Ds. R. Kok, Nijkerk; Ds. H. van Leeuwen, Urk; Ds. D. Slagboom, Dordrecht-Centrum; Ds. M. C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; J. van Heteren, Sliedrecht-Centrum en Joh. van der Lee, Alphen aan den Rijn.

Redaktie:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
Meerkerk. Telefoon 01837-357

Administratie:

Joh. van der Lee, Van Eeghenstraat 14, Alphen aan den Rijn, tel. 01720-3814, postrekening 704350, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het pand” te Alphen aan den Rijn. Abonnementsprijs f 6,— per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en voor Canada 3 dollar per jaar. Advertenties f 0,20 per m.m. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

EINDE en BEGIN (Jaarwisseling).

En de Heere sloot achter hem toe.
Genesis 7 : 16b

We zijn weer gekomen tot aan de wisseling van het jaar. Het jaar 1969 is voorbij. Een nieuw jaar ligt voor ons. En God, Die boven de wisseling der tijden staat en die leidt, predikt einde en begin. Eénmaal aan het eind van de tijden sluit Hij af, zoals dit telkens gebeurt aan het eind van het leven van ieder, die vreemd van God gebleven is in zijn hart en leven. Hij sluit af de tijd der bekering, de tijd der genade. Maar voor ieder, die de Heere vreest en in de gerechtigheid Gods in Christus het leven heeft leren zoeken en vinden, is er ook de prediking, dat God uitzicht opent door de dood heen op de eeuwige erfenis. Van beide, van einde en begin, spreken de aangrijpende woorden: „En de Heere sloot achter hem toe”. Het is een bijzonder ogenblik. De ark is gebouwd op de aanwijzing van de Heere Zelf aan Noach. De dieren zijn binnen de ark gekomen. Noach met zijn drie zonen en al de vrouwen én van hemzelf én van zijn zonen zijn binnengegaan. En dan komt het beslissend moment: de deur van de ark wordt afgesloten! De Heere Zelf doet het. Hoe Hij dit doet, is niet van belang voor ons om te weten. Van belang is wat de Heere hier Zelf laat schrijven, dat Hij door Zijn Goddelijke kracht en door Zijn Goddelijk ingrijpen de toegang tot de ark heeft afgesloten. En dat predikt het einde van Gods lankmoedigheid over de eerste wereld en het uitzicht op een nieuw begin voor Noach. Zo is bij de jaarwisseling dit woord een woord van waarschuwing en bemoediging.

De toegesloten deur van de ark is ontzettend voor de ondergaande wereld van Noachs tijd. De Heere heeft die wereld maar zo niet aan het oordeel overgegeven. Niet ongewaarschuwd. Noach was in het midden van die wereld gegeven als een prediker der gerechtigheid. Honderd en twintig jaar van Gods lankmoedigheid zijn vóór de vloed voorbijgegaan. In die jaren heeft de prediking geklonken: het gericht komt. Het kan niet uitblijven omdat de zonden van dit geslacht roepen tot God. En Noach heeft door het geloof de ark gebouwd. Het van God uitgedachte middel tot redding is geopenbaard in die eerste wereld. Langzamerhand heeft de ark gestalte gekregen. Telkens klonk de veroordeling van het geslacht van de dagen van Noach. Zij aten en dronken en voor God was geen plaats. Zij leefden zich uit in de zonde. Telkens werd de weg gewezen in de bouw van de ark. Maar zij luisterden niet: bekenden niet de tijd der bekering, verwierpen God en Zijn Woord. De wereld van onze dagen is weer dichter gekomen bij het grote einde. Heel duidelijk wordt in Gods Woord de lijn getekend van Noachs dagen naar onze tijd. Voor God geen plaats en de mens verheerlijkt. Verheerlijkt in zijn machtige prestaties. Wij vliegen naar de tijd, dat God het einde maakt. De tijd der genade wordt afgesneden voor ieder, die buiten God leeft. Bedenken wij het zelf wel? Wij hebben God verworpen in het Paradijs. En leven van nature zonder God. Ons wordt door de prediking

voorgehouden, welmenend en nodigend, wat wij nodig hebben om voor God te kunnen bestaan. Hoe is het niet in het afgelopen jaar gebeurd? Week aan week hebben we de roepstemmen van Gods Woord beluisterd. En hoeveel dingen zijn er niet in of dichtbij ons leven gebeurd, die een streep hebben gezet onder die roepstemmen?

In Christus is ons de van God geschonken Middelaar gepredikt. De ark was ruim. De ark had een deur. In Christus is ruimte uit vrije genade voor een arm zondaar. In Zijn bloed en aangebrachte gerechtigheid is een geopende deur om behouden te worden.

Hebt ge al acht geslagen op de tijd der genade? Zijt ge onbekeerd het jaar 1969 uitgegaan? Dan gaat ge door eigen schuld verloren omdat ge niet geluisterd hebt naar de waarschuwendende en welmenende woorden Gods! Zoek het dan heden nog, terwijl de tijd nog niet is afgesloten. Vraag de Heere, wijzend op Zijn Woord, dat eeuwig zeker is, om bekering des harten. Dan wordt de schuld beleden en de deur ontsloten in Christus.

Maar nu ook: uitzicht op begin. Vergeet dat niet. Dit Woord spreekt naar twee zijden. De deur is dicht voor het geslacht uit Noachs dagen. Niemand kan dit veranderen. Evenmin als na ons stervensuur er nog verandering mogelijk is voor allen, die aan deze zijde van dood en graf voortleefden zonder God. Maar de Heere sluit *achter* Noach toe. Zo wordt tot hem de toegang afgesloten van de wateren des doods. God betoont het door het sluiten van de deur van de ark, dat Hij een welbehagen heeft in de behoudenis van Noach. Door de ark wordt hij gedragen naar een nieuwe toekomst. Hij is erfgenaam van de rechtvaardigheid, die naar het geloof is. Door de ark wordt hij gebracht naar een vernieuwde aarde, waarvan het spottend geslacht door de zondvloed is weggevaagd. En dat als teken van de eeuwige erfenis, van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde.

VAN DE ADMINISTRATIE

Hoewel ons blad niet met het kalenderjaar haar 4e jaargang afsluit (d.i. begin april) willen wij toch allen hartelijk dank zeggen voor de steun, die wij in 1969 mochten ondervinden. Het abonnementsgetal is in 1969 belangrijk gestegen, waaraan verscheidene abonnees hebben medegewerkt, en uit de ontvangen reacties is ons weer gebleken, dat Bewaar het Pand steeds meer gewaardeerd wordt en het tevens in een grote behoefte voorziet in het kerkelijke leven. Ook van persoonlijke zegen werd vaak melding gemaakt, wat uiteindelijk het voornaamste is. Naar aanleiding van het laatste dachten wij aan wijlen Ds. Van Brummen, die zo vaak de vraag stelde: ik vraag niet of ge *voor* de waarheid bent, maar de vraag is of ge *achter* bent gekomen. Welnu, wij wensen dat de uitgave van ons blad daartoe gesteld moge worden, zou dat niet de rijkste vrucht zijn? Ook mochten wij gedurende het gehele jaar extra ontvangsten vermelden, waardoor mede ons blad steeds zonder enige financiële zorg kon geschieden. Mogen wij D.V. in 1970 weer van alle zijden op uw steun rekenen? Gaan wij ook in deze 1970 weer tegemoet met de bede uit Ps. 39 : 8: En nu, wat verwacht ik, o Heere! Mijn hoop die is op U. Wetende de tolk te zijn van al onze abonnees willen wij alle medewerkers van ons blad, inzonderheid de hoofdredakteur Ds. Blom, lust en liefde toewensen in hun arbeid ten behoeve van Bewaar het Pand.

v.d.L.

Dat was niet Noachs verdienste. Noach had genade gevonden in de ogen des Heeren. En Noach was door genade het oordeel toegesloten. Hij had uitgezien door het geloof naar het beloofde Zaad der vrouw. In vreze en beven was hij werkzaam geweest met wat God gezegd had. En alleen om Gods gerechtigheid in Christus, aan Noach toegezegd en door het geloof omhelsd, was hem de weg tot Gods nieuw begin ontsloten. Hoe gaat ge het jaar 1969 uit en 1970 in? Zalig hij die met Noach in de gerechtigheid van Christus de toekomst tegemoet gaat. Daarbuiten valt het alleen maar tegen. Daarbinnen wordt door het geloof uitgezien naar de Heere. Verwacht een betere erfenis, die in al het goed van de wereld niet gekend wordt. Dan zal de kerk des Heeren in deze tijd acht geven op de tekenen der tijden, die spellen dat die erfenis komend is. Dan gaat er een zegen van uit in de gezinnen en in de omgeving, zoals in het gezin van Noach, al kwam het later ook weer anders uit. Dat is een gezegend 1970 als we op grond van die gerechtigheid reizen naar de eeuwige erfenis. Daarin wordt het waar: „En de Heere gedacht aan Noach....”

D. Slagboom

De Christinnereis is voor jong en oud

25.

Dr. Kennis bracht in het gezin van Christinne zijn deugdelijke Schriftkennis aan het licht. Bij het overhandigen van de twaalf doosjes gezondheidspillen sprak hij: „Doch lieve Christinne, gij moet die pillen niet gebruiken dan op de voorgeschreven wijze, want anders doen zij geen nut”. Daarop gaf hij Christinne medicijnen, voor haar zelf, haar jongens en Barmhartigheid, en na Mattheüs gewaarschuwd te hebben tegen het eten van onedele pruimen, kuste hij hen en ging heen. Onlangs werd ons medegedeeld, dat Voorzichtigheid de jongens verzocht, dat, als zij haar iets wilden vragen, dat nuttig voor hen zou kunnen zijn, zij hen zou antwoorden. Toen Mattheüs ziek geweest was, vroeg hij haar, waarom de geneesmiddelen die ons worden toegediend, meestal zo bitter smaken. „Om te tonen hoe onwelkom voor het vleselijke hart het Woord van God is”, zei Voorzichtigheid.

„Waarom moet dit geneesmiddel, zal het goeddoen, ons doen afgaan en braken?”

„Wel, om te tonen, dat het Woord, wanneer het goed werkt, het hart en het gemoed reinigt, want zie, wat het één aan het lichaam doet, doet het andere aan de ziel”.

„Wat valt hieruit te leren, dat de vlammen van ons vuur altijd opwaarts gaan, terwijl de stralen der zon nederwaarts schieten?”

„De opstijgende vlammen leren ons, dat ons wensen en begeren hemelwaarts moet gericht zijn. En als wij de zon haar licht zien uitstralen naar beneden, moet dit ons indachtig maken, dat de Zaligmaker der wereld, schoon oneindig hoog, Zijn liefde en genade tot ons neder zendt”.

„Waarom ontlennen de wolken hun water?”

„Aan de zee”.

„Wat kunnen wij hieruit leren?”

„Dat de leraars hun kennis moeten ontvangen van God”.

„Waarom stroomt het water uit de wolken weer op de aarde?”

„Om te tonen, dat de leraars het van God ontvangen goed mildelijk moeten uitdelen”.

„Waarom wordt de regenboog door de zon veroorzaakt?”

„Om aan te tonen, dat Gods genadeverbond voor ons in Christus is bevestigd”.

„Waarom komen de bronnen van de zee tot ons door de aarde?”

„Om aan te tonen, dat de genade Gods door het lichaam van Christus tot ons komt”.

„Waarom ontspringen sommige bronnen op de toppen van hoge bergen?”

„Om ons te leren, dat de Geest der genade zich zowel openbaart in grote en machtige geesten als in de kleine en geringe”.

„Waarom hecht zich het vuur aan de pit der kous?”

„Om te tonen, dat, tenzij de genade het hart ontsteekt, er geen waar licht des levens in ons zijn zal!”

„Waarom wordt de pit in het vet van de kaars verteerd om het licht te behouden?”

„Om aan te tonen, dat lichaam en ziel in de dienst moeten zijn van, en zich moeten offeren tot onderhouding van de genade Gods, die in ons is”.

„Waarom rijt de pelikaan zich de borst open met haar eigen snavel?”

„Om haar jongen te voeden met haar eigen bloed, en zo is zij voor ons een zinnebeeld van onze gezegende Heiland voor Zijn volk, dat Hij met Zijn bloed gekocht heeft”.

„Wat kunnen wij leren uit het hanengekraai?”

„Het kan strekken om ons te herinneren aan de val en het berouw van Petrus. Ook toont het hanengekraai ons, dat de dag aanbreekt. Zo herinnere u het hanengekraai aan de laatste vreselijke dag des oordeels”.

Uit het vragen van Mattheüs blijkt, dat hij wijsheid zoekt te bekomen en een erfdeel onder de geheiligden, door het geloof in de Heere Jezus. Met wijsheid heeft Voorzichtigheid door het beeld van de werken Gods in de natuur, Mattheüs dieper ingeleid in de werken van Gods bijzondere genade. In de Schrift stelt de Heere de gehele schepping tot beeld van geestelijke zaken. Veeltijds kwam de Heere Jezus daaraan dan ook Zijn gelijkenissen te ontlenen.

Zo was langzamerhand een maand verstreken, en nu gaven zij aan de bewoners van het huis te kennen, dat het tijd voor hen was om verder te gaan. Hierop zeide Jozef tot zijn moeder: „Vergeet toch niet een bode te zenden naar het huis van Uitlegger, om hem te verzoeken ons mijnheer Stoutmoedig te zenden, dat die ons het verdere van onze weg geleide”.

„Mijn beste jongen”, antwoordde Christinne, „dat zou ik bijna vergeten hebben”. Zij schreef nu een verzoekschrift en verzocht de deurwachter Waakzaam dit door een vertrouwd persoon aan haar vriend Uitlegger te laten bezorgen. Dit geschied zijnde, zond Uitlegger bericht, dat hij hem zou zenden.

Wat een zegen zo de kinderen met het gezin meelevens en beseffen dat de leiding van Stoutmoedig op de reis naar Sion van grote betekenis is. De stoutmoedigheid van het geloof kan op die gevaarlijke reis niet gemist worden. En door op te gaan in het genot dat in het paleis Liefelijkheid gesmaakt mocht worden, had moeder Christinne het bijna ten tweede male weer verzuimd de hulp van een leidsman te verzoeken. Terwijl zij het heel goed wist dat het vriendelijk gevraagd moest worden, want dat wil de Heere.

Toen de huisgenoten bemerkten, dat Christinne voornemens was te vertrekken, riepen zij het ganse gezin bijeen om de Koning te danken. Die hun zulke welkome gasten had gezonden. Hierna zeiden zij tot Christinne: „Nu zullen wij u nog één en ander tonen, zoals dat onze gewoonte is als pelgrims ons bezoeken, opdat gij daar onderweg over kunt nadenken”.

Nu voerden zij Christinne en de kinderen en Barmhartigheid in een klein vertrek en toonden hun daar een vrucht van de boom, waarvan Eva gegeten en waarvan zij ook haar man gegeven had, zodat zij uit het paradijs verdreven waren. Zij vroegen hen of zij deze vrucht kenden. Nu zeide Christinne: „Ik weet niet of deze vrucht goed is of vergiftig”. En nu werd haar verklaard wat dit voor een vrucht was, en toen de vrouwen dit vernamen,

waren zij buiten zichzelf van verbazing en ontroering.

Laat ons toch van dag tot dag denken aan onze moedwillige ongehoorzaamheid door te eten van de verboden boom. Want dat verderf woelt en werkt nog in ons. En dat doet het leven der genade klagen: „Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezès doods?” Klagen, opdat dit woord: „Ik dank God door Jezus Christus, onze Heere”, ons steeds meer dierbaar zou worden.

Hierop werden zij geleid naar een open plaats en daar aanschouwden zij de ladder Jakobs en de engelen Gods opklimmende en nederdalende.

Christinne keek en keek om de engelen te zien opgaan en zo deden ook de anderen. Daarna gingen zij naar een andere plaats om hun weer iets anders te tonen. Maar Jakobus zeide tot zijn moeder: „Toe, vraag hun hier nog wat langer te blijven, want dat is een wonderlijk gezicht”. Dus keerden zij weder en verzadigden hun ogen aan dit heerlijk schouwspel.

O, door de ladder Jakobs, de ladder des verbonds, ziet de Heere vriendelijk en ontfermend op ons neder en verblijdt Hij ons met de dienst der engelen tot in de donkerste nachten. Daarna brachten zij hen in een plaats, waar een gouden anker hing. Dit werd Christinne aangeboden, „en”, zo werd tot haar gezegd, „gij moet dit altijd bij u dragen, want gij zult het zeer nodig hebben om in het binnenste van het voorhangsel staande te kunnen blijven als gij onstuimig weer zult treffen op de reis. De hoop is het anker der ziel om de vervulling van Gods beloften met lijdzaamheid te verwachten, in het toevlucht-nemend geloof.

Over dit geschenk waren allen zeer verblijd. Vervolgens werd hun de berg getoond, waarop Abraham zijn zoon Izaäk offerde, en dan het altaar, het hout en het mes, want zij worden gezien tot op de huidige dag. Nadat zij dit alles beschouwd hadden, hieven zij de handen op en zeiden: „Hoe innig was de liefde van Abraham voor zijn God, en hoe geheel heeft hij zichzelf verloochend!” Nu bracht Voorzichtigheid hen naar een zaal, waar twee prachtige harpen stonden; en bij één daarvan staande, zong zij, terwijl zij op de snaren tokelde, het volgende lied:

Wij toonden Eva's appel u;
Leer denkend 't doel verstaan.
Ook Jakobs ladder zaagt ge nu,
Waarop Gods engelen gaan.
Voorts-kreegt ge een anker — Toch bedenk,
't Is niet voldoende geacht,
Totdat ge als Abram 't dienst geschenk
De Heer' ten offer bracht.

Nijkerk R. Kok

HET LIED IN, DE EREDIENST

7.

De berijming van 1967.

Ruim twee eeuwen werd de psalmberijming van Datheen gezongen. Van 1566-1773. In 1773 kwam een nieuwe berijming tot stand op last van de Staten-Generaal der Verenigde Nederlanden. Nu na ongeveer twee eeuwen is er de psalmberijming van de Interkerkelijke Stichting. Vanaf 1946 was er reeds een Hervormde commissie aan het werk. In juni 1952 werden aan de Hervormde Synode 20 proeven van een nieuwe berijming aangeboden met de vraag: „Wil de synode aan de commissie haar „fiat” geven om voort te gaan in deze geest?”

Het antwoord luidde bevestigend en toen ging de commissie haar arbeid definitief wijden aan een nieuwe berijming van alle 150 Psalmen. In 1953 zien we een situatie-wijziging. De Vereniging voor Christelijk Nationaal Schoolonderwijs richtte in 1952 een adres aan de Gen. Synode der Ned. Herv. Kerk en die der Geref. Kerken in Nederland met een dringend beroep om toch tot overeenstemming te komen, opdat op de scholen en daarbuiten toch één Psalmbundel gebruikt zou worden. Ook uit de kerken werden dergelijke stemmen gehoord. In mei 1953 vond toen een interkerkelijke conferentie over de Psalmberijming plaats en dit leidde tot de instelling van een Interkerkelijke Werkkommissie voor de Psalmberijming, onder voorzitterschap van Prof. Dr. G. Kuiper van de Vrije Universiteit. In 1958 kwam men nog een stap verder. Toen vond de oprichting plaats van de

Interkerkelijke Stichting voor de Psalmberijming. De deelnemende kerken waren: de Ned. Herv. Kerk, de Geref. Kerken in Nederland, de Alg. Doopsgezinde Sociëteit, de Remonstrantse Broederschap en de Evang. Lutherse Kerk. Tegen Kerst 1958 zag een proefbundel met 110 proeven van een nieuwe berijming het licht. En in mei 1961 verscheen de „Proeve van een nieuwe berijming”. Het „groene” boekje.

In vele gemeenten werd die berijming reeds bij wijze van „Proeve” in gebruik genomen. De commissie stond twee mogelijkheden voor de aandacht:

1. restauratie van de oude berijming;

2. totaal nieuwe berijming of „herdichting” van de onberijmde psalmen.

De dichter Martinus Nijhof, die reeds bij de arbeid in zijn eerste fase betrokken was, was aanvankelijk zeer geporteerd voor restauratie. Hij betoogde: „Er zijn in de oude berijming verzen, die de grondtekst goed vertolken, die goede gedichten zijn en ook goed zingbaar zijn; waarom zou men daar aan gaan knoeien?” Daar zijn standpunt bekend was, werd hem gevraagd om een restauratie van drie psalmen, die bij de gemeente geliefd zijn: 25, 103 en 150. Aarzelend beloofde hij dit te zullen proberen. Doch na zijn onverwacht heengaan in 1953 bleek hij zeven berijmingen te hebben nagelaten, nl. van de psalmen 3, 16, 21, 23, 60, 67 en 150. Alleen 67 was een restauratie, de andere zijn „herdichting”. De oorzaak was, zoals spoedig bleek, dat een restauratie van de oude berijming als regel ondoenlijk was. In de eerste plaats omdat de grondtekst van de onberijmde psalmen beslissend is en deze zo getrouw mogelijk vertolkt dient te worden. Als regel richt de nieuwe berijming zich naar de nieuwe vertaling, niet omdat die altijd mooier is, maar wel dikwijls juister dan de Statenvertaling, die in 1637 verscheen. In het groene boekje waren wel enkele restauraties; behalve 67 ook bijvoorbeeld de psalmen 25, 116 en 118. Ook waren coupletten uit de oude berijming overgenomen in de nieuwe, zoals bijvoorbeeld Psalm 79 : 3 (oud 4), 87 : 3 (oud 4), 89 : 8, 124 : 1, 13 : 4 en 138 : 3, 4.

In de revisie, die volgde, is Psalm 116 geheel herdicht, evenals Psalm 79. Psalm 89 : 8 en 130 : 4 werden eveneens geheel nieuw en 138 : 3, 4 zijn niet geheel ongewijzigd gebleven. Trouw aan de grondtekst heeft hiertoe gedwongen, maar ook wordt een tweede reden genoemd: het taalgebruik. Onze taal en het taalgebruik zijn sinds 1773 sterk veranderd. Ook stuitte de dichter-psalmberijmer op onoverkomelijke bezwaren. De dichter kiest immers eigentijdse taal. Restauratie zou betekenen: vermenging van taal en stijl van de twintigste eeuw met die van de achttiende eeuw of eerder. De opdracht werd: een nieuwe psalmberijming. Dr. H. Schroten, die sekretaris was van de interkerkelijke werkkommissie voor de psalmberijming, schrijft: „Zowel commissie als dichters hebben hun opdracht voor ogen gehouden: geen vrije gedichten, maar een nieuwe berijming van de psalmen op de melodien van Genève. Als maatstaven golden daarbij: getrouwe vertolking van de onberijmde psalmen, in eigentijdse taal, eenvoudig en zingbaar „op hele en halve noten”, rekening houdend met het doel: liturgische bruikbaarheid in de eredienst”.

Op „De Pietersberg” te Oosterbeek werkte het dichterteam: Dr. W. Barnard, A. C. den Besten, Prof. Dr. K. Heeroma, G. Kamphuis (tot 1954), W. J. van der Molen (tot 1960), Prof. Dr. J. W. Schulte Nordholt en Ds. J. Wit. Van hen schrijft Dr. H. Schroten: „De kerk mag zich gelukkig prijzen, dat zulk een team van erkende dichters bereid is gevonden zich te geven aan dit moeilijk werk, waarbij zij van alle kanten gebonden waren. Nijhoff heeft eens gezegd: „Wie psalmen wil berijmen op vast staande melodien, zal altijd hier of daar moeten knutselen, maar laat dan tenminste een „vakman” dit doen”. Welnu, aldus Dr. Schroten, een team van vaklieden heeft „geknutseld”. En heeft ons verrijkt met een mooie berijming, die dichter bij de grondtekst staat dan de oude, in een taal, die funktioneert voor onze generatie, als geheel zoveel mogelijk liturgisch bruikbaar”.

Woensdag 8 mei 1967 vond een officiële aanbidding van de nieuwe berijming plaats in Nieuwspoort in Den Haag. In zijn functie van voorzitter van de Interkerkelijke Stichting voor Psalmberijming overhandigde Dr. P. G. Kunst de psalmbundel aan Ds. G. Ru en Ds. P. Visser, die daar resp. namens de Hervormde

Kerk en de Gereformeerde Kerken tegenwoordig waren. De synodes van de beide grootste protestantse kerken in ons land Herv. Geref. besloten zich op dezelfde dag, 21 juni 1967, te bezinnen op de nieuwe berijming. Op die dag is na uitvoerige bespreking door beide synodes de berijming voor kerkelijk gebruik aanvaard geworden. De aanvaarding vond plaats met vrijwel algemene stemmen.

Wat de invoering in de kerk betreft zijn de Geref. Kerken radikaler dan de Herv. Kerk. Immers, de synode van de Geref. Kerken besloot, dat vanaf 1969 alleen de nieuwe bundel in gebruik zal zijn. Op de synode van Lunteren werd inmiddels het nieuwe kerkelijk handboek aangeboden met alleen de nieuwe berijming erin. De Herv. Kerk wil een ruime overgangperiode in acht nemen van circa 10 jaar waarin oude en nieuwe berijming naast elkaar kunnen gebruikt worden. Er heeft zich reeds een uitgever bereid verklaard, wanneer dit leeft in de kerken, om een psalmbundel te drukken, die beide berijmingen bevat.

Nu er een definitieve uitgave is van de nieuwe berijming worden we genoodzaakt er kennis van te nemen, te meer daar ook de zaak van de nieuwe berijming in onze kerken de aandacht heeft. Op synodale vergaderingen is zij reeds ter sprake gekomen. In een volgend artikel willen we daar iets van zeggen.

M. C. Tanis

Een blik terug

Vanwaar komt gij?

Gen. 16 : 8

Wij lezen van Hagar dat zij de tent van Abram ontvlucht was. Sara had haar vernederd en toen vluchtte zij naar de woestijn. In die woestijn vond de engel des Heeren haar bij een waterfontein, en toen werd haar de vraag gesteld: „Vanwaar komt gij?”

Deze vraag komt ook tot ons, nu wij weer aan het eind gekomen zijn van het jaar 1969. Wij worden geroepen eens stil te staan, eens terug te zien, eens naar binnen te zien, eens naar boven te zien, eens naar de weg vóór ons te zien.

Vanwaar komt gij?

Toen Hagar die vraag ging beantwoorden moest zij erkennen: „Ik ben vluchtende”.

Hagar was een vluchteling!

Zijn wij allen geen vluchtelingen? Zijn wij allen in Adam niet van God weggevlucht, en staat ons aller leven van nature niet in een vlucht van God af naar de zonde, naar de wereld, naar de vorst der duisternis toe? Is daarom het leven van ieder mens niet als een leven in de woestijn? Spreken wij daarom niet over „de woestijn van dit leven”?

Vanwaar komt gij?

En dan zien wij terug op het jaar 1969. Ook in dat jaar heeft ieder kennis gemaakt met „de woestijn” van dit leven. Een ieder heeft zo z'n eigen moeilijkheden te doorworstelen gehad, z'n eigen zorgen, z'n eigen vragen, z'n eigen problemen. Geestelijk hebt ge ook kennis moeten maken met de dorheid van de woestijn. Niet ongegrond spreekt men wel over een tijd van geestelijke verschralling, geestelijke vermagering, geestelijke donkerheid. Komt de vraag daarom tot ons op 31 december 1969: „Vanwaar komt gij?” Moet ons gemeenschappelijk antwoord dan niet zijn: „Wij komen allemaal uit de woestijn en wij zijn vluchtende”?

Ieder mens maakt zijn vlucht door dit leven naar de eeuwigheid, maar nu gaat het er maar om of wij in de woestijn van dit leven naar God hebben leren vluchten! Hoe bevestigt de praktijk van het leven telkens weer, ook de praktijk van het jaar 1969: „Daar is niemand die naar God zoekt, daar is niemand die naar God vraagt, alle mensen zijn tezamen afgeweken en onnut geworden”. Daarin ligt onze veroordeling, onze gemeenschappelijke schuld!

Maar nu lezen wij van Hagar: „De engel des Heeren vond haar bij een waterfontein”. De Heere zocht Hagar op, en zo zoekt de Heere, ook op de laatste dag van het jaar, naar vluchtelingen in de woestijn van dit leven. Midden in de woestijn van dit leven wil de Heere de waterfonteinen van Zijn Woord ontsluiten, zondaren tot stilstand roepen met die vraag, die ontdekkende vraag: Vanwaar komt gij en..... waar zult gij henengaan? Mijn ziel, doorziet gij uw lot? Hoe zult gij rechtvaardig verschijnen voor God?

Een lezer van ons blad zond mij laatst een briefje, waarin hij meedeelde over de zegen, die in vroeger tijden genoten werd toen men in de gemeenschap der liefde zich samenvergaderde rondom de waterfonteinen van het Woord van God, en ondervonden werd, dat de Heere Zich daar deed ontmoeten. Zou dat ook nu niet meer kunnen? zo vroeg hij mij. Ik dacht, dat vooral in onze tijd, waar alles steeds verder van God en van Zijn Woord af dwaalt, alle vluchtelingen elkander moeten leren zoeken en vinden bij deze waterfonteinen van het Woord van God. Biddend, onderzoekend, het oog gericht naar binnen en naar boven om dan schuldbelijgend te belevén: „d'Ogen houdt mijn stil gemoed, opwaarts om op God te letten”. In Openb. 12 wordt de kerk ons ook getekend als een vluchteling. „En de vrouw — zo lezen wij — vluchtte in de woestijn, alwaar zij een plaats had haar van God bereid, opdat zij haar aldaar zouden voeden duizend twee honderd zestig dagen”.

Zo zorgt de Heere voor Zijn kerk, en zal haar blijven verzorgen, want Ik zal in het midden van u doen overblijven een ellendig en arm volk, dat op Mijn Naam zal vertrouwen.

Zien wij terug op de uitgave van ons blad in het jaar 1969, dan is er veel reden tot dankbaarheid. Het abonnementenaantal nam behoorlijk toe en uit alles is gebleken: daar is plaats voor ons blad, en daar is liefde tot ons blad. Ook wij hadden onze fouten, onze gebreken, onze tekortkomingen, maar elke schrijver in ons blad heeft toch in alle eerlijkheid en liefde willen bedoelen het pand van het Woord van God en onze belijdenisgeschriften te bewaren.

Veel gebeurde er in 1969 wat ons heeft bedroefd. Ons blad heeft daar telkens weer op gewezen, en de praktijk heeft inmiddels ook getoond, dat de verwarring steeds groter is geworden. Zowel in het maatschappelijke als ook in het kerkelijke leven kreeg het Woord van God zijn vervulling: Wie wind zaait zal storm oogsten. De storm van het oordeel Gods gaat over geheel de wereld, gaat ook dwars door de kerk heen. Menigeen vraagt zich af: wat zal er van de toekomst worden? 't Wordt al moeilijker, het wordt al donkerder, banger en benauwder! De Zoon des mensen als Hij komt, zal Hij dan nog geloof vinden op de aarde?

De blik terug over het jaar 1969 beperke zich dan niet tot over het bijna afgelopen jaar, maar de blik terug moge zich ook richten op het fundament van de kerk, reeds in de eeuwigheid gelegd, waarop geschreven staat: „Evenwel het vaste fundament staat, de Heere kent degenen, die de Zijnen zijn, en die de Naam van Christus noemt, sta af van alle ongerechtigheid”.

Dit geeft ons moed om ook de blik te werpen naar de toekomst, en die andere vraag te stellen: „en waar zult gij henengaan?”

Een blik vooruit

Waar gaat gij henen?

Gen. 16 : 8

Toen Hagar deze vraag kreeg is zij het antwoord schuldig gebleven. Zij miste een vast doel voor haar reis, zij was vluchtende. Zij kwam uit de tent van Abram, maar het gevaar was niet denkbeeldig, dat zij tenslotte weer in Egypte terecht zou komen, waar de afgoden werden gediend.

Wanneer wij staan aan het begin van een nieuwe jaarkring, en wij stellen ons voor de vraag: „Waar gaat gij henen?” dan gaat het er om, dat wij een vast doel voor ogen willen stellen. Dat wij welbewust de keuze willen doen om alleen die weg te willen gaan, die de Heere ons wijst in Zijn Woord. Die weg kan moeilijk zijn, die weg kan donker zijn, die weg kan vol strijd, smaad, verachting en verguizing zijn, maar als wij die weg leren gaan, dan zal in de einduitkomst blijken dat de Heere het doel van de reis in het oog houdt, namelijk de verheerlijking van Zijn Naam, en de zaliging van Zijn kerk.

Hoevelen reizen zonder kompas door dit leven. Vluchtelingen uit het eerste paradijs, die alleen maar dwalen door de woestijn van dit leven, en tenslotte in het Egypte van de eeuwig duisternis terecht moeten komen.

Hoevelen hebben het kompas van het Woord van God losgelaten! Die het kompas van de wetenschap, het kompas van het menselijk denken daarvoor in de plaats hebben gesteld. Niet de Schrift, maar de wetenschap, het

menselijk denken stelt dan de lijnen voor het leven vast, en wat de gevolgen daarvan zijn laat de praktijk van het leven telkens zien. Verwarring, verwildering, ontbinding van de zeden, opstand, revolutie, allemaal in naam van de zgn. demokratisering, met loslating van het Woord van God, waarvan de Heere zegt: „Zij hebben Mijn Woord verworpen, wat wijsheid zouden zij hebben?”

Stellen wij in dit verband de vraag: Waar gaat gij henen? dan behoeft het antwoord niet twijfelachtig te zijn, want dan laat de praktijk reeds zien dat alles afzakt naar het oude heidendom henen! Geen God en meester! God is dood, leve de mens!

Hoe nodig is daarom vooral voor onze tijd de bede: „Maak in Uw Woord mijn gang en treden vast, opdat ik mij niet van Uw paân' moog' keren”.

Welk een roeping ligt ook hier voor onze uitgave van „Bewaar het Pand”. Ook voor het jaar 1970 moet het ons biddend begeren zijn om in deze verwarde tijden de rechte lijnen te willen zien, die de Heere uitstippelt in Zijn Woord. Dan zal de stem van „Bewaar het Pand” wel zijn en blijven als de stem van één „des roependen in de woestijn”, maar dat geeft niet als wij dan de Heere en Zijn Woord maar aan onze zijde mogen hebben. „Gij zult Mijn getuigen zijn”, dat blijve ook voor het nieuwe jaar van volle kracht.

Laatst las ik nog eens in het boek van H. Algra over „het wonder van de negentiende eeuw”. Het viel mij op, dat ook in de dagen der Afscheiding zo verachtelijk en blamerend over die kleine groep afgescheidenen werd gesproken. De sekretaris en adviseur van het Departement voor de zaken der Hervormde Kerk vond het aantal niet verontrustend, en er was nog veel minder stof tot bekommernis bij de overweging: „dat het gros der partij bestond uit de mensen van de geringste standen, en dat de meesten nog tot de onkundigste en minst betekenenenden in die standen behoorden, dat slechts hier en daar enkelen werden aangetroffen, die meer of minder goed waren; dat velen in hun zedelijk en maatschappelijk gedrag ver van onberispelijk waren dat de afgescheidenen zich tot nu toe op geen enkele man van naam — dat is van erkende kunde en uitstekende braafheid — beroepen konden”.

Zo was het dus reeds in de dagen der Afscheiding.

In de dagen der Hervorming riep men uit: „Het zijn maar geuzen”, en in de dagen van de Afscheiding: „Het zijn maar onkundigen, het zijn maar Koksianen”. Toch is gebleken, dat van die kleine groepen een innerlijke kracht is uitgegaan. Laat dat ons bemoedigen ook in de uitgave van ons blad.

De gemeente van Filadelfia was ook maar klein, maar de Heere sprak tot haar: „Gij hebt kleine kracht, en hebt Mijn Woord bewaard, en hebt Mijn Naam niet verloochend”.

Waar gaat gij henen?

Laat ons antwoord op deze vraag dan mogen zijn: „Heere, tot Wie zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens. En wij hebben geloofd en bekend, dat Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods”.

Dwars door de woestijn van dit leven heeft Hij de weg gebaad naar het Kanaän van de eeuwige rust. Dan blijft hier de strijd in het persoonlijk leven, in het huiselijk leven, in het gemeentelijk leven, in het brede kerkelijke leven, maar de Overwinnaar is er reeds! U dan die gelooft is Hij dierbaar. Hij is blank en rood en draagt de banier boven tien-duizenden. Laat ons dan, ook voor de nieuwe jaarkring, „met lijdzaamheid lopen de loopbaan, die ons voorgesteld is. Ziende op de overste Leidsman en Voleinder des geloofs Jezus, Dewelke voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen, en schande veracht, en is gezeten aan de rechterhand des troons van God”.

Van Hem zingt de kerk: Gij Heere alleen Gij zijt, Verwinnaar in de strijd, en geeft Uw volk de zegen.

M. Baan

Voor de jeugd

Beste Jongelui!

Jullie zullen je nog herinneren, dat we de vorige keer schreven over de noodzakelijkheid van een ouderwetse „Bijbelse” bekering. Deze is nodig voor een predikant, ook voor een aanstaande predikant, ja voor iedereen tenslotte. Iemand, die door God bekeerd wordt, gaat

beleven wat het zeggen wil: onbekeerd te zijn. Want hij krijgt zijn verloren staat te zien. Dat wil zeggen dat hij verloren ligt, dood in de zonden en misdaden. Want zijn zonden ziet hij zich steeds voor ogen zweven. Hij heeft tegen God misdreven. Zijn wil en wet, zo heilig, stout versmaad. Het wordt hem alles ordentelijk voor ogen gesteld. Het eigenaardige is, dat hij, die waarachtig bekeerd wordt, nu daar niet afkerig van is. Want, hoe zeer het ook smart, ze willen maar graag alles opgeruimd zien. Er mag niets blijven zitten. Want het gaat op een eeuwigheid aan. En er moest eens wat blijven zitten wat men de Heere niet beleden had. Dan zou men nooit zonder verschrikking voor Zijn aangezicht kunnen verschijnen. Want de Heere is zo heilig, dat Hij niet één zonde door de vingers kan zien. Daarom wordt door de zulken beleefd wat er staat in Ps. 32 : 3:

'k Bekend', o Heer', aan U oprecht mijn zonden;
'k Verborg geen kwaad, dat in mij werd gevonden;
Maar ik beleed, na ernstig overleg,
Mijn boze daân.....

En men vraagt er dan bij: Heere, wil die nu eens gunstig wegnemen. Ja, dat moet de Heere Zelf doen. Niemand anders kan dat doen. Al zouden vader en moeder of de dominee desnoods al zeggen: Kind, maak je niet zo druk, het is heus zo erg niet. Iemand, die het zo eerlijk meent als jij, moet in de vergeving geloven. Neen, stel je maar gerust, het is met jou wel in orde. Men laat zich met dergelijke loze kalk niet bepleisteren. Want al zou de gehele wereld zeggen, dat het in orde is, wat baat het zulk één als de Heere het niet zegt? Ze moeten het uit de mond des Heeren zelf weten. Ze willen het uit Zijn Woord in hun ziel ingedrukt zien. Ze bidden dus om vergeving. En waar moeten ze nu op pleiten? Wat moeten ze de Heere aanbieden, op grond waarvan Hij hun genade zou kunnen betonen? Hun beste werken, ze kunnen er niet mede voor de Heere verschijnen. Want al hun gerechtigheden zijn voor God een wegwerpelij k leed. Ze zijn, zoals we dat eens ergens lazen, voor de Heere te vies om aan te pakken. Ze pleiten daarom op het werk van de Heere Jezus. Dat leert de Heilige Geest hen. Want de Heilige Geest is de Geest der genade en der gebeden. Deze maakt door Zijn ontdekking plaats voor genade en leert ook bidden om genade. Maar dan moet het eerlijke genade zijn. De deugd van Gods recht mag er geen schade bij lijden. En dat hoeft ook niet. Want de Zoon van God heeft aan het recht Gods volkomen genoegdoening gegeven. En op grond van Zijn werk kan God aan de zondaar alleen genade betonen. Het wordt dan genade door recht. Tijdens de worstelingen, die men dan heeft aan de troon van Gods genade, worden de ware bidders door de Heere wel eens bemoeidigd met een belofte. Dat is groot. Daar is men dan rijk mee. En geen wonder. Want ze komen voort uit de volheid, die door de Heere Jezus Christus is teweeggebracht. Doch het eigenlijke geheim kan voor de zondigen nog langere of kortere tijd verborgen blijven. Daar is de Heere geheel vrij in. Het wordt ontsloten als men als een gans verloren zondaar in zichzelf het oog op de Heere Jezus Christus mag slaan, Die te Zijner tijd voor de zondaren is gestorven, opdat goddelozen met God verzoend zouden worden. Als men dan de Heere Jezus zien mag in Zijn Borgheerlijkheid als die lijdende en stervende Zaligmaker, dan is Hij de Schoonste onder de mensenkinderen. Men moet Hem dan toegepast krijgen aan het hart. En dat geschiedt door het geloof, hetwelk de Heilige Geest werkt en wat Hem doet kennen en begeren als „gans begeerlijk”. Men drukt Hem dan met Thomas als het ware aan het hart, zeggende: Mijn Heere en mijn God. Men staat dan met Hem, recht voor God. Beleefd wordt dan hetgeen Paulus zegt in Rom. 5 : 1: Wij dan gerechtvaardigd zijnde door het geloof, hebben vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus. Dat is een wonderlijke vrede. Een vrede, die alle verstand te boven gaat. Dat dit de liefde in het hart tot de Heere doet oplaaien kan een ieder wel begrijpen. Men zou Hem dan iedereen wel aan willen prijzen, wat men dan ook doet. Want waar het hart vol van

is, daar loopt de mond van over. Men krijgt dan ook medelijden met de naaste, die nog in zijn natuurstaat voortleeft. O neen, dit is geen medelijden uit de hoogte, zodat men vanuit een soort farizeïstische levenshouding op de naaste neerziet. Dat is dan niet mogelijk. Want als men geleerd heeft, dat men het alles zelf van gegeven goed moet hebben en dat men in zichzelf in niets onderscheiden is van hem of haar die nog onbekeerd is, dan kan men daar niet hooghartig tegenover staan. Integendeel. Men gaat er naast staan en zou het nu de naaste ook zo gaarne gunnen, zelfs al was hij voordien je grootste vijand. Men heeft dan, dat is nu duidelijk, God lief en ook de naaste lief. En dat is een noodzakelijke vereiste in een dienaar des Woords en ook in een aanstaande dienaar des Woords. De Heere Jezus heeft eens aan Simon Petrus gevraagd toen hij een aanstaande dienaar van het Woord was: Hebt gij Mij lief? Meer vraagt de Heere eigenlijk niet. En meer is ook niet nodig. Maar met minder kan het ook niet. Men moet, om recht te kunnen prediken, door de liefde gedrongen worden. De liefde van Christus dringt ons, heeft Paulus eens gezegd. Wie deze liefde heeft, zal het wel nooit ten volle kunnen verklaren, maar je maakt mij niet wijs, dat hij, die daar iets van beleefd heeft, daar niets van zou kunnen vertellen. Want alles wat de Heere Jezus voor Zijn volk gedaan heeft, heeft Hij uit enkel liefde gedaan. En dat is zoveel, dat men daar zijn hele leven wel over zou kunnen preken. De echte predikers doen dat dan ook, en zij vallen Johannes bij, die het zo schoon gezegd heeft: Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft lief gehad. Naar deze liefde, en dan goed verklaard, zal voor alle dingen onderzoek moeten worden gedaan. En als daar niets van aanwezig is, dan vraag ik me toch in gemoede af: Lieve jongen, wat moet je gaan preken? Hoe zul je ooit een Christus kunnen verkondigen, Die niet aan je hart is verklaard en toegepast? En als men dan toch de preekstoel opgaat, met een schrift vol exegese — op zichzelf niet verwerpelij k natuurlijk, integendeel — dan wordt het toch door diegenen, die oren aan hun hoofd hebben, wel gehoord, dat men niet uit het hart spreekt, maar uit het koude hoofd. Alle warmte, alle bezieling wordt ten enenmale gemist. Maar, zegt misschien iemand, iemand, die nu dominee worden wil en het nog niet is, moet die dat ook allemaal al weten? Dat kan hij toch op school nog wel leren? Nu, stem ik toe, dat alles kan. Bij de Heere is geen ding onmogelijk. Maar ik ben toch bang, als de beginselen van deze dingen van meet af aan niet aanwezig zijn, dat ze nooit meer komen, tenzij, ja tenzij God natuurlijk een wonder doet. Maar men moet bij het onderzoek uitgaan van wat voor handen is en niet van datgene wat mogelijk nog wel eens komen kan en misschien nooit komt. Wie iets van de liefde heeft tot Christus, en dan in waarheid, die kan een oprechte begeerte hebben tot eens opzieners ambt. En wie dat oprecht begeert, vanuit de liefde dus, die heeft een treffelij k werk begeerd. Het zal wel waar zijn. Maar is dat nu ook roeping? De roeping moet van de begeerte nog wel onderscheiden worden, dacht ik. Doch laten we proberen daar een volgende keer iets van te zeggen. Laat intussen een ieder jong mens en ook de ouderen, die dit lezen, zich onderzoeken of er liefde in het hart tot de Heere aanwezig is. Want de vraag naar de liefde raakt uiteindelijk niet alleen Simon Petrus, of een dominee, of een aanstaande dominee, maar die raakt ons allen. Bij dit onderzoek bidden we jullie de leiding des Heiligen Geestes toe. Jullie aller vriend

Ds. H. C. v.d. Ent

Boekbespreking

Toch ontkomen door H. te Merwe. N.V. Drukkerij-Uitgeverij „De Banier”, Vianen. Dit is een verhaal over de moeilijkheden van Hugenoten in Frankrijk, toen zij geen vrijheid van godsdienst meer hadden. Zij liepen altijd gevaar gegrepen en veroordeeld te worden. Dat komt ook in dit boek naar voren. Eerst wordt er een meisje opgepikt en in een klooster gestopt. Haar broer weet haar gelukkig, met de hulp van een ander, te bevrijden. Later wordt een welgestelde koopman gevangen genomen en na verloop van tijd tot gevangenschap in een kasteel veroordeeld. Ook de jongen, die zijn zuster had weten te bevrijden, wordt

gegrepen. Hij wordt veroordeeld tot de galeien. Op weg naar Toulon kon hij echter door de medewerking van een bewaker, die omgekocht was, ontvluchten. Verschillende personen zoeken in Zwitserland een veilige woonplaats. Het is een boek van 140 blz., dat met spanning zal worden gelezen. Het is wel goed van zulke lectuur kennis te nemen. Rome komt daarin in haar ware aard naar voren. Wat waarderen wij onze vrijheid toch weinig. Zou er hier veel trouw zijn, wanneer er vervolging kwam? Daar wel. De schrijver tekent dit natuurlijk op zijn manier. We zouden graag wat meer gezien hebben van de werkelijke geloofskracht. Maar overigens achten we dit een goed boek. Het kost in geplastificeerde band f 6,90.

Gebeven trouw door H. te Merwe. N.V. Uitgeverij „De Banier”, Vianen.

Dit boek vertelt van de moeilijkheden van protestanten in Spanje in de vorm van een verhaal. Op de voorgrond komt een jongeman, die tussen zijn werk door traktaatjes verspreidt en evangeliseert en tenslotte daarom bij zijn roomse werkgever ontslagen wordt. Zijn zuster komt in aanraking met een roomse jongen. Dat geeft allerlei spanningen. Aanvankelijk dreigt er gevaar dat het meisje met deze jongen mee zal gaan en tot de roomse kerk zal overgaan. Maar zij verbreekt uiteindelijk de verbintenis en blijft bij de kleine evangelische kerk in haar stad. We willen aannemen, dat de schrijver de situatie tekent zoals ze werkelijk is. Dus ook wat betreft het geloofsleven in Spanje. Het is een mooi boek, maar de geestelijke inslag van de getekende mensen stelt teleur. We noemen twee voorbeelden. Het meisje, dat eigenlijk de hoofdpersoon in het boek is, gaat met een ander meisje, dat op hetzelfde kantoor werkt en rooms is, op een avond uit om heen en weer te slenteren op de Plaza Mayor. Dat lijkt heel gewoon te zijn. Daar is de eerste kennismaking met de roomse jongen. Naar onze mening behoort een meisje uit degelijke godsdienstige kringen daar niet. Ook bij ons niet. Daar komt veel ellende uit voort. Het meisje is zelf de oorzaak van al haar moeilijkheden. Uit niets blijkt een rechte geestelijke instelling. Het tweede wat we willen noemen is de gesteldheid van haar broer. Hij deelt traktaatjes uit en evangeliseert, maar als hij ontslagen wordt is hij verbeterd en vergrimd. Dat is niet de gesteldheid van iemand, die waarlijk om Christus' wil smaadheid draagt. Er staat veel goeds in dit boek, maar bij het lezen moet men met deze dingen rekening houden. Het boek telt 224 blz. en kost in geplastificeerde band f 8,75.

B.

JOH. CALVIJNSCHOOL – VEENENDAAL

Gevraagd per 1-8-'70 of z.sp.m. daarna een

ONDERWIJZERES

voor vast, bevoegd voor j. Zij die examen hopen te doen voor de 3e leerkring kunnen ook solliciteren. Verplaatsingskostenbesluit is van toepassing.

Soll. aan het H.d.s. C. G. Mijnders, Pr. Willem-Alexanderpark 24, Veenendaal (tel. 08385-12480)

Stel vertrouwen in de verborgen krachten der natuur! Ook na veel teleurstellingen hebben onze kruiden bij velen, niet alleen verlichting, doch ook genezing gebracht. O.a. **BRONCHITIS, BLAAS EN URINE; EXCEEM, HOOFDPIJN, AAMBEIEN, ZENUWEN, REUMATIEK, BEDWATEREN, LAXEER, VERMAGERING, enz. enz.** Kuur voor een maand f 6,75 (12 pct. BTW, verpakings- en verzendkosten inbegrepen).

DROGISTERIJ SIKKING

BARREVOETESTRAAT 5 – HAARLEM
Telef. 023-312882 – Giro 190609

LOPIKERWAARD EN OMSTREKEN

STREEKBIJEENKOMST

Voor alle belangstellenden in de Lopikerwaard en omgeving hoopt de STICHTING REFORMATORISCHE PUBLIKATIE op D.V. DINSDAG 6 JANUARI 1970 een streekbijeenkomst te houden in de Zaal Manenbrug te LOPIK. Aanvang half acht.

Spreekers:

1. Ds. P. J. Dorsman, Herv. predikant te Staphorst, OPENINGSREDE;
2. Dhr. L. H. Oosten, 2e sekretaris der stichting; Korte pauze met kollekte voor het Reformatorisch Dagblad;
3. Eerw. Heer W. van Oostende te Opheusden, SLOTWOORD.

Doel: reformatorische voorlichting; gelegenheid tot het stellen van vragen. Alle belangstellenden, ook vrouwen en jeugd, worden hartelijk uitgenodigd. Adres van de stichting: S.R.P., Bosstraat 21, Driebergen.

hierlangs afknippen

BON

Ondergetekende geeft zich bij voorbaat op als abonnee op het Reformatorisch Dagblad.

Naam:

Adres:

Plaats: